

Sokrates og Gekkoen i Aristophanes' *Skyerne* 171-174

af Marcel Lysgaard Lech

I min undersøgelse af Aristophanes' *Skyerne* stødte jeg på denne episode, der undrede mig og jeg fandt ud af at jeg ikke var den første, der mente at der stak noget mere under end man umiddelbart lægger mærke til. Hvad er det der er specielt morsomt, udover at der bliver skidt på Sokrates? Er der en mere spidsfindig vinkel at anskue situationen fra? Carl. A. Anderson har foreslået at gekkoen har en glinsende ryg, der fik Sokrates til at tro han havde fundet en ny stjerne-konstellation,¹ men Sommerstein i sit addenda til *Skyerne* foreslår at Sokrates aldrig er kommet udenfor, men står indenfor og kigger op i loftet opslugt i den grad af sine tanker at han har mistet enhver virkelighedssans, ligesom Thales der falder i brønden. Det er meget muligt at det er rigtigt, men Sommerstein glemmer gekkoen, for det er den skidende gekko, der får Strepsiades til at grine, og han kender Thales og ser åbenbart ingen lighed i detaljen, men kun i alle episoderne sammenlagt (179). Vi må altså se på gekkoen og dens rolle. Lad os se på tekststykket 171-174, med en mulig skandering af 173 og 174.

Μα. ζητοῦντος αὐτοῦ τῆς σελήνης τὰς ὁδοὺς
καὶ τὰς περιφοράς, εἴτ' ἄνω κεκηνότος
ἀπὸ τῆς ὀροφῆς νύκτωρ γαλεώτης κατέχεσεν.
 ˘ ˘ – ˘ ˘ – – – ˘ – – ˘ ˘ ˘ –

Στ. ἴσθην γαλεώτη καταχέσαντι Σωκράτους.
– – ˘ – – ˘ ˘ ˘ – ˘ – ˘ –

Når man hører skuespilleren fremsige disse vers, vil man tro at vi har en absolut konstruktion i κεκηνότος ἀπὸ ὀροφῆς, og det bliver først klart med det sidste ord κατέχεσεν hvad meningen er: hvorfor participiet (κεκηνότος) står i genitiv, og at han ikke måber/har åben mund fra taget (ἀπὸ τῆς ὀροφῆς), men at afføringen kommer derfra. Det der gør at vitsen bliver af den såkaldte παρὰ προσδοκίαν – type,² udover κατέχεσεν, er måske navnet på den lille øgle. Jeg tror at Aristophanes valgte lige netop γαλεώτης, som er en specifik race af arten ἄσκαλαβώτης,³ for at kunne lave et ordspil på mælkevejen, som kaldes γάλα hos Parmenides (DK. frg.11), Der er nemlig diairesis mellem γαλ- og -εω, som

¹ Anderson 1998 s. 49-50.

² Som eksempelvis (179). Se endvidere Demetr.*Eloc.*152-53.

³ Se Arist. *HA.* 538a27 og Dover 1968 n. ad loc.

kan udtales sammen (*synizesis*)⁴ ligesom det kan i (174). Desuden kan $\gamma\alpha\lambda$ -stammen give associationer om væslen ($\gamma\alpha\lambda\hat{\eta}$).⁵ Begge steder er en anapæst mulig, men Aristophanes har jo haft mulighed, ligesom nutidens festsangskrivere har det, for at ændre et ords kvantitet, så det passer i metrum og klang, og der opnår en jambe i en ellers anapæstmættet verslinje. Derved kunne skuespilleren lade $\gamma\alpha\lambda$ - hænge lige længe nok til at give tilhørerne associationer om noget astronomisk, for så at trække dem, som jorden trækker tankens fugt ned mod jorden, tilbage til virkeligheden, Sokrates' høje tanker forvandles fra højtgående astronomi til nedfalden lort.

Bibliografi:

- ANDERSON, C. 'An Unnoticed Gecko Joke in Aristophanes' *Clouds* 169-74' *CPh.* vol. 93 nr 1 Jan.1998 (The University of Chicago Press)
DOVER, K.J. *ed. Aristophanes Clouds* (Clarendon Press 1968)
HENDERSON, J. *The Maculate Muse* (Yale University Press 19912)
SOMMERSTEIN, A.H. *The Comedies of Aristophanes III & XI* (Aris & Phillips Ltd 1980-2001)

⁴ e + vokal i samme ord, der udtales som en lang stavelse (*synizesis*) findes eksempelvis også i *Lys.*734; *V.*1067,1070; *Pax.*906; *E.Cyc.*624; *Sem.* 7.1 & 7; *Hom.II.*1.18.

⁵ Hvis prutter åbenbart var kendt for at lugte fælt *Pl.* 692 og Henderson (1991) s.197.